

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

(Ju2025/00676)

Yttrande över departementspromemorian Polisens användning av AI för ansiktsigenkänning i realtid (Os 2025:7)

Eskilstuna tingsrätt har, utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta, ingenting att invända mot förslaget att ge polisen möjlighet att använda AI för ansiktsigenkänning i realtid. Tingsrätten vill dock lämna följande synpunkter på förslagets utformning.

Begreppet påtaglig risk

I promemorian föreslås att förordningens krav på ett "*specifikt, betydande och överhängande hot*" (artikel 5.1 h [ii]) översätts till "*påtaglig risk*". I promemorian anges att påtaglig risk innebär ett krav på *en viss sannolikhet* för att risken ska förverkligas (s.73). Tingsrätten anser att begreppet "*påtaglig risk*" framstår som ett alltför lågt ställt krav i förhållande till förordningens krav och den restriktivitet som enligt förordningen ska iakttas vid användning av tekniken.

Vidare menar tingsrätten att promemorians tolkning av artikel 5.1 h (ii) framstår som alltför begränsad då artikelns ordalydelse enligt tingsrätten bör förstås som innehållandes två led. Det första leDET utgörs av ett specifikt, betydande och överhängande hot mot fysiska personers liv eller säkerhet. Det senare ett verkligt och aktuellt eller verkligt och förutsebart hot om en terroristattack. I promemorian saknas emellertid överväganden och författningsförslag kring användningen av tekniken vid ett aktuellt eller verkligt och förutsebart hot om en terroristattack.

Begreppet synnerlig vikt

Förordningen anger att tekniken bara får användas när det är "*absolut nödvändigt*" för något av de syften som anges i artikel 5.1 h. Förslaget i promemorian innebär emellertid att begreppet "*synnerlig vikt*" ska användas i den föreslagna lagen. I promemorian anges således att begreppet absolut nödvändigt är ett begrepp som används i stort sett uteslutande för personuppgiftsbehandling. Vidare att 2 kap.12 § brottsdatalagen, som bland annat anger att biometriska uppgifter får behandlas endast om det är absolut nödvändigt för ändamålet med behandlingen, blir tillämplig på behandlingen av personuppgifter vid användning av tekniken. I

promemorian anges att det inte framstår som lämpligt att låta en tillståndsgivande myndighet pröva ansökan utifrån begreppet absolut nödvändig (s. 79).

Vidare anges i promemorian att begreppet "*synnerlig vikt*" bl.a. innebär att användningen måste vara kvalificerad på något sätt och att det ställer krav på att det finns omständigheter som visar att ärendet kan föras framåt genom att använda tekniken (s. 79). I promemorian anges också att bestämmelsen i förordningen ger uttryck för att det krävs ingående bedömningar om användningen verkligen är nödvändig (s. 78 t). Enligt tingsrättens mening är det föreslagna begreppet "*synnerlig vikt*" inte jämförbart med begreppet "*absolut nödvändigt*" då det innebär ett inte obetydligt lägre krav än det krav som ställs i förordningen.

På ansökan av åklagare kommer tingsrätten pröva frågan om tillstånd att använda AI-system för ansiktsgenkänning i realtid. Redan en sådan användning utgör emellertid en behandling av personuppgifter. Då behandlingen ska avse uppgifter som polisen ändå har tillgång till framstår det som mindre lämpligt att en tingsrätt prövar frågan utifrån ett krav som kan ge tillstånd till en användning som skulle strida mot reglerna för den personuppgiftsbehandling som tillståndet de facto innebär. Tingsrätten menar därför att begreppet "*absolut nödvändigt*" även bör anges i den föreslagna lagen.

Lagstiftningen bör innehålla en brottskatalog

Tingsrätten invänder mot promemorians förslag att den föreslagna lagens 3 § ska hänvisa till bilaga II till förordningen och att bedömningen av om ett specifikt brott omfattas av lagens tillämpningsområde ska avgöras av den tillståndsprövande myndigheten. Detta framstår som olämpligt ställt mot intresset av en enhetlig och förutsebar rättstillämpning. Lagstiftaren bör därför utreda och ta ställning till vilka brott i den svenska straffrätten som faller under den föreslagna lagens tillämpningsområde.

Vidare är tekniken avsedd att kunna användas även utan tillstånd när det föreligger fara i dröjsmål. I praktiken innebär detta att polis och åklagare ofta kommer behöva fatta snabba beslut. Så som förordningen betonar innebär en användning av tekniken ett betydande ingrepp i den personliga integriteten. I promemorian konstateras också att det är viktigt att regleringen inte går utöver vad förordningen tillåter. Tingsrätten kan se fördelar med att en brottskatalog är tillgänglig i dessa brådskande situationer för att på så sätt minimera risken för otillåten användning och motverka att beslut behöver upphävas vid den prövning som ska ske inom 24 timmar.

Ansökan

Enligt artikel 5.3 i förordningen ska ett tillstånd föregås av en motiverad begäran. Förslaget i promemorian innebär att innehållet i en ansökan inte ska regleras då detta indirekt följer av den information som ska framgå av beslutet.

Tingsrätten håller inte med om förslagets ställningstagande. Det bör krävas av den som ansöker att denna även uppger omständigheter som behövs för att tingsrätten ska kunna göra den proportionalitetsbedömning och den

bedömning av om åtgärden är av sådan synnerlig vikt som förordningen kräver. Exempelvis bör redan vidtagna åtgärder och alternativa åtgärder framgå av ansökan.

Detta gör sig särskilt starkt gällande i och med att förslaget innebär en skriftlig handläggning i tingsrätten där möjligheten att ställa frågor är väsentligt mindre än vid ett muntligt sammanträde. Det kan också röra sig om brådskande situationer där det för samtliga aktörer bör vara önskvärt att i det inledande stadiet undvika oklarheter som leder till tidsutdräkt eller avslag till följd av ett bristfälligt provningsunderlag.

Tingsrätten vill även framhålla att promemorian föreslår att en proportionalitetsbedömning i vissa fall inte behöver göras när alternativen skulle innebära att den som söks inte kan identifieras tillräckligt skyndsamt. I en situation där den som ansöker anser att en undantagssituation av det nu nämnda slaget är aktuell bör det rimligtvis ställas mycket högt krav på ansökans innehåll för att ansökan ska kunna beviljas. Det bör mot bakgrund av teknikens ingripande karaktär, och den restriktivitet som ska iakttas redan i situationer där en proportionalitetsbedömning inte kan undantas, tydligt framgå av förslaget i vilka situationer en sådan kan underlätas. Exempel på sådana situationer och närmare överväganden kring detta saknas i promemorian.

Förfarandet i domstol

I 9 § i den föreslagna lagen anges att förfarandet i domstolen är skriftligt. På förfarandet i domstol tillämpas i övrigt reglerna i rättegångsbalken om handläggning vid domstol av frågor om tvångsmedel i brottmål och om överklagande av beslut i sådana frågor.

I promemorian anges att det bedöms finnas ett behov av en mindre formbunden handläggning i domstol för att ändamålet med användningen inte ska gå förlorat (s. 90). I rättegångsbalken finns emellertid bestämmelser om vitt skilda tvångsmedel i brottmål såsom kvarstad, husrannsakan och beslag, reseförbud och anmälningsplikt, anhållande och häktning liksom ett flertal olika hemliga tvångsmedel. Då det är fråga om tillstånd till en uppgiftsbehandling som innebär ett intrång i den personliga integriteten för samtliga som påverkas av användningen av AI-systemet menar tingsrätten det finns starka skäl att överväga mer tydliga bestämmelser kring förfarandet vid domstolens prövning. Väl avvägda och tydliga förfaranderegler behöver inte innebära att ändamålet med användningen går förlorat.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Lars-Åke Johansson efter fördraget av tingsrättsfiskalen Robert Hallin.

Lars-Åke Johansson

Robert Hallin